

EBÜ NASR el-FÂRİKİ

EBÜ NASR el-FÂRİKİ

(bk. FÂRİKİ).

EBÜ NASR es-SİCZİ

(أبو نصر السجزي)

Ebû Nasr Ubeydullâh
b. Saîd b. Hâtim es-Siczi
(ö. 444/1052)**Hadis hâfızı.**

Sicistan'ın Vâil köyünden olduğu için es-Siczi ve el-Vâilî, Bekir b. Vâil kabilesine nisbetle de el-Bekrî nisbeleriyle anılmaktadır. es-Siczi nisbesinin yanlışlıkla eş-Şecerî diye yazıldığı da görülmektedir. Fıkıh ilmini Hanefî fakihî olan babasından öğrendi. 400 (1009) yılı civarında hadis tahsiline başladı. Bu maksatla Hicaz, Şam, Irak ve Horasan'a seyahatler yaptı. Hâkim en-Nisâbü'rî, Abkasî, Ebû Abdurrahman es-Sülemî gibi âlimlerden faydalandı. Kendisine de kıraat âlimi Ebû Ma'sher et-Taberî, Ebû İshak el-Habbâl, Sehl b. Bişr el-İsferâyînî ve Ca'fer b. Ahmed es-Serrâc gibi âlimler talebelik ettiler.

Önceleri Mısır'a, daha sonra Mekke'ye yerleşti. Talebesi muhaddis Habbâl'den, güçlü hâfızasıyla ünlü hadis hâfızı Muhammed b. Abdullah es-Sürî ile (ö. 441/1049) onu mukayese etmesini istediler. Habbâl, hocasının ezberinin Sürî gibi elli muhaddisten daha güçlü olduğunu söyledi. Hadislerin rivayet şekilleri ve râvîlerin halleri konusunda derin bilgiye sahip olan es-Siczi, yaptığı önemli tartışmalarda Selef görüşünü savunurdu.

Ebû Nasr, geçim sıkıntısı çekmesine rağmen ilim tahsilinden elde edeceği sevabı kaybetmemek için dünyevi menfaatlardan uzak durdu. Habbâl'in, bizzat yanında bulunduğunu belirterek naklettiğine göre bir gün bir kadın Ebû Nasr'ın evine gelerek kendisine bin dinar vermek istedi. Sonra da evlilikte gözû olmamakla beraber sadece ona hizmet edebilmek için kendisini zevceliğe kabul etmesini teklif etti. Dünyalık için evlenmenin ilimden beklediği sevabı azaltacağını düşünen Ebû Nasr, parayı kabul etmediği gibi kadının evlenme teklifini de reddetti.

Ebû Nasr es-Siczi Muharrem 444'te (Mayıs 1052) Mekke'de vefat etti.

Kaynaklarda onun muhtelif eserleri bulunduğu söylenmekteyse de bunlardan sadece *el-İbânetü'l-kübrâ*'nın adı zikredilmektedir. Kur'an-ı Kerim'in mahlûk olmadığını ispat etmek için kaleme aldığı bu hacimli eserin onun hadis ilmin-

deki otoritesini gösterdiği kabul edilmekte, fakat eserin günümüze gelip gelmediği bilinmemektedir. Bağdatlı İsmâil Paşa, Ali el-Kârî'den naklen onun tarihe dair bir eseri olduğunu kaydeder.

BİBLİYOGRAFYA :

Sem'ânî, *el-Ensâb* (Bârûdî), V, 570; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, V, 356; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, III, 1118-1120; a.m.f., *A'lâmü'n-nübelâ*, XVII, 654-657; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-muğıyye*, II, 294, 495; Fâsî, *el-İkđü's-şemîn*, V, 307-308; İbn Hacer, *Tebşirü'l-müntebih* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî — Muhammed Ali en-Neccâr), Beyrut, ts. (el-Mektebetü'l-İlmiyye), II, 727; IV, 1477; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Lecne), s. 428; *Keşfü'z-zunûn*, I, 2; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 648; Kettânî, *er-Risâletü'l-müsteṭrafe*, s. 39.

ALİ OSMAN KOÇKUZU

EBÜ NASR-ı ŞEYBÂNİ

(bk. ŞEYBÂNİ, Ebû Nasr).

EBÜ NUAYM, Fazl b. Dükeyn

(أبو نعيم الفضل بن دكين)

Ebû Nuaym el-Fazl b. Amr (Dükeyn)
b. Hammâd el-Mülâî
(ö. 219/834)**Hadis hâfızı.**

130 yılı sonlarında (748) doğdu. Babası Amr'ın lakabı Dükeyn olduğu için Fazl b. Dükeyn diye meşhur oldu. Küfe'deki dükkânlarında muhaddis Abdüselâm b. Harb ile çarşaf, divan örtüsü gibi şeyler sattıkları için Mülâî, *aşere-i mübeşşere*'den Talha b. Ubeydullah et-Teymî ailesinin himayesinde olması sebebiyle Kureşî, Talhî ve Teymî, Küfeli olduğu için Küfî nisbeleriyle ve gözleri şehlä olduğundan Ahvel lakabıyla anılmıştır.

*Emrû'l-mü'minin fi'l-hadis** unvanıyla anılan Ebû Nuaym, A'meş, Şu'be, Süfyân es-Sevrî, Şerîk, Mâlik b. Enes ve Ebû Hanîfe gibi âlimlere talebelik etmiş olup Süfyân es-Sevrî'nin hocalarından 100 kadar âlimden faydalandığını söylemiştir. Talebeleri arasında, *el-Câmi'u's-şahîh*'inde kendisinden 175 hadis rivayet eden Buhârî'nin ayrı bir yeri vardır. Yahyâ b. Maîn, İshak b. Râhûye, Ahmed b. Hanbel, Abd b. Humeyd gibi âlimler de ona talebelik ettiler. Abdullah b. Mübârek (ö. 181/797), Ebû Nuaym'ın rivayetlerini ihtiva eden eserleri inceledikten sonra bunlardan daha sahih bir hadis kitabı görmediğini söylemiş ve kendisinden hadis rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel onun zeki, titiz ve güvenilir bir muhaddis olduğunu belirtir. Vekî b. Cerrâh ile onu mukayese etmesini isteyenlere de Vekî'nin fıkıhta daha üs-

tün olmasına karşılık Ebû Nuaym'ın râvîler ve nesepleri konusunda ondan daha bilgili ve güvenilir olduğunu ifade etmiş, rivayet konusundaki ihtilâfların ölümünden sonra kitaplarına başvurularak çözümlendiğini söylemiştir. Yahyâ b. Maîn ise hayatında Ebû Nuaym ile Affân b. Müslim'den daha güvenilir bir kimse görmediğini ifade etmiştir. Onun bu kanaate varmasına sebep olan olay ilgi çekicidir. Ahmed b. Hanbel ile birlikte Ebû Nuaym'ı ziyarete giden İbn Maîn, Ahmed b. Hanbel'in karşı çıkmasına rağmen onun hâfıza gücünü ve telkin kabul edip etmediğini denemek istedi; Ebû Nuaym'ın hadislerinden otuz tanesini bir kâğıda yazarak her on hadisten sonra ona ait olmayan bir hadis ilâve etti ve bunları huzurunda okumaya başladı. Kendi rivayetlerini dinleyen Ebû Nuaym, ilâve edilen hadislere gelince bunların kendisine ait olmadığını belirtti; bu işin onu denemek maksadıyla yapıldığını anlayınca da çok öfkelen-di. Ezberindeki bir hadisi hiç değişiklik yapmadan ve her defasında aynı lafızlarla rivayet etmesi, başkalarının tesir ve telkinine kapalı olması Ebû Hâtim er-Râzî'yi de ona hayran bırakmıştır. Yahyâ b. Saîd el-Kattân'ın Ebû Nuaym'ı kastederek, "Şu şehläye ters düşmedikten sonra bana muhalefet edilmesinin hiç önemi yoktur" demesi de bu sebeple olmalıdır.

Âlimlere Kur'an-ı Kerim'in mahlûk olduğunu söyletmek üzere Abbâsî Halifesi Me'mûn tarafından yaptırılan baskıya (bk. MİHNE) Ebû Nuaym de uğradı. Küfe'de sorguya çekilmeden önce bazı dostları sorgu esnasında kötü muamele yapıldığından bahsedince Ebû Nuaym elbisesinin bir düğmesini koparıp eliyle kırıktan sonra şöyle dedi: "Baskı dediğiniz şey netice itibarıyla kamçıyla dövülmekten ibarettir. Benim boynumun şu düğme kadar bile değeri yoktur". Ebû Nuaym Kur'an-ı Kerim'in mahlûk olmadığını söylemekle kalmamış, kızı Süleyhâ'nın rivayetine göre, bu iddia sahiplerinin küfre girdiği kanaatini taşımakta olup görüş-tüğü 870 kadar (bir rivayette 700'den fazla) muhaddisin hiçbirinin Kur'an mahlûktur demediğini, böyle diyenlerin zındık kabul edildiğini ifade etmiştir.

Ebû Nuaym 29 Şaban 219'da (8 Eylül 834) Küfe'de vefat etti.

Çok mütevazî olan Ebû Nuaym, büyük âlim A'meş'ten bir hayli hadis rivayet etmesini hayranlıkla karşılayan muhaddislere, asıl hayranlık duyulması gereken kimsenin A'meş olduğunu, onun yanın-